

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 14 December 1820.

Något om Farsen.

(Utmärkt Marmontels *Elements de la litterature.*)

Detta är ett groft comiskt slag af skådespel, der alla anständighetens, sannolikhetens och sunda förståndets regler i en lika grad kränkas. Det orimliga och osedliga är för Farsen hvad det löjliga är för Comedien.

Man frågar om det är godt, att detta slags skådespel i en policerad Stat har en ordentlig skådeplats? De, som försvara Farsen, gifva till skäl, att "emedan man går att se den, måste man deri finna nöje; för öfrigt är hela världen ej i stånd att värdera det sanna comiska, och man bör låta Publiken sjelf välja sina förlustelser."

Att man roar sig åt gyckelspel, är en sak, som ej kan nekas. Romerska folket öfvergaf Terentii Theater för att gapa på lindansare *); och i våra dagar hafva Gres-

sets *Instigateur* och Voltaires *Merope*, medan de voro nya, lockat mängden knappt i tvenne månader, då det plumpaste gyckelspel uppehållit sin skådeplats tvenne hela vintrar**).

Det är då afgjort, att den del af Publiken, hvars smak oföränderligen är bestämd för det sanna, nyttiga och sköna, i alla tider utgör blott ett litet antal, och att mängden förfaller på det orimliga och onaturliga. Således, långt ifrån att vilja bestrida Farsen det bifall den njuter, vil jag blott tillägga, att, när man älskar detta skådespel, man älskar intet annat; och det vore lika underligt, om en människa, som ideligen söker sin käraste själa-foda i dessa plumpa orimligheter, lifligt rördes af *Athalies* och *Misanthropens* skönheter, som om någon, uppfödd i sjelfsväld, skulle finna behag i sedesamma fruntimmers sällskap.

"Man går," säger man, "att hvila sig vid ett gyckelspel; ett förnuftigt skådespel spänner och tröttar sinnet. Farsen roar och kommer oss att le, men sysselsätter icke." -- Ja, jag tillstår, att det gifves huf-

gon spela vi, och få folk nog." Han hade rätt.

***) Jemförelsen mellan inkomsterna af vår Theaters bästa skådespel och af Kronfogdarne, Tand-Doktorn etc. skulle gifva ett ännu mera förvånande resultat.

*) 1789 var histrionen Mire i Hamburg, och hade ett tillopp, som Schröder aldrig haft vid sina mästerligast spelta mästerstycken. En dag, när han hade uppfört en ganska god piece för tomma loger, sade en soldat, hvilken Mire nyttjade till sina konster, och som tillika var bland Schröders arbetare vid machineriet: "I mor-

vuden, som måste tröttnas af en ordentlig kedja af föreställningar och känslor. Sinnet har äfven sitt sjelfsväld och sin ordning; det måste naturligtvis finna sig bäst, der det får vara efter sin bekvämlighet; och den mekaniska och grofva förnöjelsete utan eftertanke och i all maklighet njuter, förslöar dess smak för det enkla och anständiga. Man kommer ur vanan att tänka, liksom att gå. Själens utmätglas, liksom kroppen, af en lat översksamhet. Gyckelspel öfvar hvarken förstånd eller smak. Deraf kommer det, att det behagar orklösa själar, och just derföre är det skadligt. Hade det ingenting lockande, så vore det blott useft.

"Men hvad gör det," invänder man vidare, "om Publiken roar sig med urskillning eller icke, är det ej nog när den roar sig?" På detta sätt afgöres allt af dem, som alldrig hafva tänkt öfver något. Det är liksom man skulle säga: hvad gör det, hurudanna de födoämnen äro, hvarmed man uppföder ett barn, blott det åter getna?

Publiken innefattas i tre klasser: *Pöbeln*, hvars smak och förstånd icke äro bildade, och ej behöfv vara det, men hvars sedet redan äro nog förderfvade utan skådespelens osedlighet; den *hyfsade världen*, som med bättre seder förenar ett bildadt förstånd och en fin känsla för det goda, men som icke dess mindre kan förledas till förnedrande tidsfördrif. *Medelståndet*, som är mera utbredt och blandadt än man tror, som af fåfänga söker att närma sig till de högre, men af naturlig böjelse ofta hänföres till pöbeln. Här är isynnerhet frågan, åt hvilken sida det är rätt att leda den medlersta och blandade klassen. Under tyranner och bland slafvar är svaret på denna fråga afgjort. Det är politiskt att närma människorna till djuren, om deras belägenhet skall vara dessas. Men i en Stat, som är grundad på rättvisa och förnuft, huru skulle man der kunna frukta att för mycket utvidga upplysningen och förädla tänkesättet hos

medborgare, hvilkas yrken fördrå ädla begrepp, rättskaffens känslor, odladt förstånd? Då har man ej heller någon politisk fördel deraf att upprätthålla smaken för det dåliga.

Farcen är pöbelns skådespel; det är ett nöje, som man kan låta honom behålla, men i en passande drägt och form, d. ä. i en oskyldig plumpbet och med ett brädskjul till skådeplats. Att gifva åt Farsen lysande salonger, musik, balletter och dekorationer, det är att förgylla bräddarna på den bågare, hvarutur man dricker galenskapens och den usla smakeens gift. Att med gyckelspel oskära Thalias tempel, det är att uppenbarligen erkänna sig hysa det uppsåtet att förderfva och förslöa nationen.

"Men," invänder man, "det är detta slags skådespel, som gifva bästa inkomsten." De skulle gifva en ännu bättre, om de vore ännu oanständigare. Hvad skulle man af ett sådant skal ej kunna framställa på scenen — och rättfärdiga?

Litterära Underrättelser af en resande Tysk i Sverige.

(Utur *Literarisches Wochenblatt*, July 1820.)

Stockholm den 13-de Juni 1820.

Striden mellan Romantikerna, hvilkas hufvudsäte är i Upsala, och *soi disants* Klassikerna, som hafva sin medelpunkt i Stockholm och Svenska Akademien, fortfar ännu, och man kan säga, att begge partierna nu hafva ungefär lika stridskrafter, och Romantikerne hota redan så vida med en öfvermakt, som det fiendtliga partiets anhängare till större delen bestå af bedagade vördiga Herrar, emot hvilka döden gör gemensam sak med den unga skaran.

För några få år tillbaka blefvo den Romantiska Skolans Koryppeer — merendels Studerande i Upsala, som hade gjort sig

förtrogne med den Tyska ästhetiska kritikens nyaste bemödanden, och derigenom blifvit uppleddade att med öfvermodig djerfhet förklara krig åt den akademiska poesins gamla slendrian — ansedde såsom vansinnige, och man berättade om dem i hufvudstaden de underligaste sagor. Nu äro vid Upsala Universitet flera Professorer i samma ästhetik, och Magister *Amadeus Atterbom*, en af deras anförare, har efter sin återkomst från Italien blifvit H. K. H. Kron-Prinsen Oscars lärare i Tyska språket och Litteraturen, och har under denna sommar en tid bortåt uppehållit sig här ibland hans suite. Ja, de mest hårdnackade bland Akademikerna beklaga sig, att de romantiske grundsatsnerne eller fantasierna (som de kalla dem) äfven smitta några af deras värdiga ledamöter, och midt ibland dem bestrida sjelfva *Batteux's*, *La Harpes* etc. autoritet thronen. Vid en sådan den litterära republikens omvältning tänker mängen äfven på sin egen förgänglighet, och tröstar sig med *såfängligheten af allt sträfvande efter odödlighet*, hvilken de nyligen valt till ett poetiskt prisämne:

Romantikerne utgifva i Upsala *Svea*, en tidskrift, som innehåller många läsvärda uppsatser, och *Atterbom* har för år 1820 åter låtit trycka en *Poetisk Kalender*, hvilken bland annat meddelar ganska snillrika och tänkvärda *Vandringssninnen*. — En plump och fänig recension af denna Kalender i *Allmänna Journalen*, en tidskrift af det Klassiska partiet, har gifvit anledning till en lustig satir, som för kort tid sedan utkommit. Det är en komisk hjeltedikt, en Svensk *Dunciad*, kallad *Rimthussiad*, hvari en mängd förstenade poetiska och lärda peruker blifvit grymt persiflerade. Skaldestyckets hjelte är Allmänna Journalens utgifvare, *Wallmark* *), hvilken som poetisk person erhållit namnet *Markall*. Det he-

la är i Virgilisk-Homerisk form, diktadt med stor episk prakt och värdighet; det beskriver ett krig, som föres i Tungusien af ett antal usla rimmare emot Apollo, Pallas och afledna stora skalders sälla andar, hvilka såsom svarmande fantomer bekämpas af dessa klassiska förståndsmenniskor och upplysare. Det prosaiska slöddret tager slutligen en jemmerlig andalykt, och hjelten *Markall* ömskapas af Apollo till en åsna, på det han för verden måtte blifva ej blott *oskadlig* utan äfven *nyttig*. Den bok, hvari denna hjeltedikt står, innefattar flera komiska uppsatser, som t. ex. en *Runa* i Finskt maner öfver vidundret *Markalainen*, och bär tittel af *Markalls sömnlösa nätter*. Författarne äro okände.

At *Atterbom* väntar man en beskrifning om hans *Resa genom Tyskland och Italien*, hvarutur i *Svea*, är infördt ett fragment, som förnämligast sysselsätter sig med *Thorvaldsen*, *Cornelius* och *Overbeck*, och meddelar åtskilliga anmärkningsvärda saker om förhållandet af medeltidens konst till den närvarandes tendens.

Till Svar på de vrängda och lögnaktiga framställningar, *) som i Nya Extra Posten N:o 97 blifvit framlagde för Allmänheten vill undertecknad (som derfore vid dom-

*) Red. förstår icke hvarför Herr Jurén så oförsigtigt nyttjar de roliga orden vrängda och lögnaktiga framställningar, då Boktr. Lärningen just tyckes vilja bevisa, att det ifrågasvarande vidundret (den hos Herr J. tryckte katalogen nemligen) är precis hvad Engelsmannen kallar en Compost af 4000 vrängda och lögnaktiga framställningar. Antalet är likväl så till vida orätt uppgifvit, som det bör vara 5 å 6000 och ej 4000. Det var pur höflighet att minimum togs, och för sådant bör Herr J. vara tacksam.

*) Uppgiftens riktighet kan icke bestyrkas.
Red.

stol kunde anklaga redaktören**) endast härigenom upplysa: att Correcturläsningen å Cleviska Bok-Catalogen varit ombesörjd af Kammarjunkaren Hr Tigersköld och af Demoiselle Cleve, utan att den ringaste befattning dermed varit åt någon vid Boktryckeriet uppdragen ***). Stockholm den 9 Dec. 1820.

N. Jurén.

***) Att Herr Jurén kunde anklaga Red. är troligt, ty man har sett att Herr J. kan göra 4000 curieuse tryckfel i en enda liten katalog; men att Hättegången sloge lyckligt ut för Herr J., till och med om Jurymän toges ifrån Sickla Ö, se det är alldeles otroligt. För öfrigt är djerfheten att anklaga den, som öfverbevist en om 4000 fel, (se den till allmän exposition i Deleens & Comp. Bo h. inlemnade katalogen) lika så käck, rask eller tilltagsen, som att vilja blifva Protector öfver den, hvars protection man har att tacka för lif, ära, egendom och ryckte, ja för sjelfva den stolen man sitter på. Monsieur Jurén! C'est de Trop...

****) Denna ursäkt är löjlig, och gällde visst icke om Herr Jurén blefve hos Hof-Kanslers-Ämbetet lagligen anklagad för den offentliga skymf Herr Jurén gjort Boktryckerikonsten i Sverige. I Frankrike, som i alla andra Länder, finnes alltid en Prote på hvart Boktryckeri, hvilken bestyr om det typografiska skicket af en författares arbeten, som besörjer om Correct. läsning, commatering, rättskrifning o. d., ty store Författare, som Herr Jurén vet, se alltid mera på sjelfva saken än på formen — likväl icke dermed menadt att Herr Jurén kan räknas ibland dessa, ehuru han icke gjort sig besvär att riktigt commatera

Anekdoter.

"Er Monark håller ingen maitrese?" frågade Henrik den Fjerde Spanska Ministern. — "Bevårs!" svarade den stolte Spanjoren, "vår Monark är dertill mycket för gudfruktig." — "Det gör mig verkligen ondt om er gudfruktiga Kung, svarade Henrik. Han måste ha få dygder, om man ej kan förlåta honom en enda svaghet."

Kardinalen Retz sade en dag till Menage: Lär mig att förstå poesier, så att jag må åtminstone kunna bedömma dem, som öfvelemnas till mig sjelf. "Att lära er sådant, vore för vidlyftigt för er; det tillåter ej er tid," sade poeten. "Men om någon läser verser för er, så säg derpå löst, att det är uselt; ni skall merendels ha rätt."

en liten Biljett af blott 12 rader (Se ofwanstående Biljett). Också föreställde sig visst icke de personer som läto trycka katalogen, att finna hos Boktryckaren så liten ambition och så mycken okunnighet. Emedlertid får Red. tacka för det nya ordet ombesörjd, som så vidt Red. kan påminna sig, ännu icke finnes i någon Svensk Bok nyttjadt. Man har hittills varit rikligen belåten med blott besörjd; men kanske Herr Kammarjunkaren Tigersköld och Demoiselle Cleve slutligen få skulden att äfven hafva skrifvit Herr Juréns ofvan införda väl stilsierade biljett.

Red. förbehåller sig att så väl Boktryckeri-Lärningen som Herr Jurén upphöra med denna obehagliga tvist — och lägger blott på Herr Juréns hjerta, att samvetsgrant visa vederbörlig aktning för den värdiga Firman Elméns och Granbergs Tryckeri.

N:o 101 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.